

AP LATIN

Silkeborg Gymnasium 2025

Nomen: _____

Classis: _____

Indledning – Fra bondesprog til verdenssprog

Romerriget havde navn efter byen Rom, som var rigets hovedstad og største by. I begyndelsen bestod riget kun af Rom, der lå i et sumpet område ved floden Tiberen i Italien, men fra 300-tallet f.Kr. begyndte romerne at udvide deres territorium – først ved at underlægge sig nabobyerne og dernæst hele den italienske halvø. Herefter kom romerne lidt efter lidt i konflikt med de andre folkeslag ved Middelhavet, som f.eks. grækerne og fønikerne, som de besejrede. Omkring år 150 f.Kr. havde romerne kontrol med alle landene omkring Middelhavet. Da riget var på sit højeste, gik det fra England i nord til Sahara-ørkenen i syd og fra Portugal i vest til Irak i øst.

Kort over Romerriget under dets største udbredelse i år 117 e.Kr.

Romerne talte et sprog, der hed latin efter Latium, som var det område, Rom lå i. Efterhånden som romerne erobrede nye områder, bragte de deres sprog med sig. Latin blev i den vestlige del af Romerriget brugt som fællessprog og fortrængte efterhånden stort set alle de oprindelige lokale sprog. I den østlige del af Romerriget brugte man oldgræsk som fællessprog.

Romerriget gik i opløsning i år 476 e.Kr., og længe inden da var de lokale latinske dialekter begyndt at udvikle sig til de sprog, man taler i flere europæiske lande i dag. Det gælder f.eks. spansk, fransk, italiensk, portugisisk og rumænsk. Selvom man talte forskellige sprog, vedblev latin at være det sprog, man skrev på. Latin var også den katolske kirkes sprog, og da den kristne tro blev udbredt til de dele af Europa, der havde ligget uden for Romerriget, fulgte kendskabet til latin med. Det gjaldt f.eks. i Danmark. Latin vedblev at være det sprog, man talte og skrev på blandt de lærde i Europa helt op til 1700-tallet.

Udsnit af et latinsk håndskrift fra ca. 1200 e.Kr. Begyndelsesbogstavet 'Q' er formet som en drage, hvori der sidder en munk i færd med at skrive. I venstre hånd holder han en kniv, der blev brugt til at viske ud med, hvis han skrev forkert. Håndskriftet stammer fra et dansk kloster.

Latin er et nyttigt sprog at lære, fordi det giver en god introduktion til mange af de andre sprog, man også har i gymnasiet, og som kommer af latin, ligesom mange af de fremmedord, der findes på dansk, kommer fra latin. Derudover er kendskabet til latinsk grammatik et glimrende udgangspunkt for at forstå, hvordan sprogene er bygget op, og sidst men ikke mindst danner de tanker, romerne (og de gamle grækere) havde om samfundet, livet og døden grundlaget for vores syn på de samme emner.

Latinsk indskrift under en statue fra oldtidsbyen Herculaneum i Syditalien. Indskriften fortæller, at statuen forestiller Marcus Nonius Balbus, en rig romersk embedsmand.

KAPITEL 1

Republikken

I Rom havde alle mandlige statsborgere stemmeret. Det var dem, der hvert år valgte de embedsmænd, der skulle styre staten i det kommende år. De øverste embedsmænd blev medlemmer af senatet, når deres embedsperiode var udløbet. Senatet rådgav embedsmændene, styrede statskassen og fremsatte lovforslag, som borgerne skulle stemme om. Senatet var derfor en meget magtfuld forsamling. Romerne kaldte selv deres stat for 'respublica' som betyder 'den offentlige sag', og er oprindelsen til ordet 'republik'.

Tekst 1: Respublica Romana

Roma respublica est. Populus Romanus potentiam habet. Populus Romanus senatum creat. Senatus Romanus respublicam regit.

Gloser

creo vb. *skaber, vælger*

est vb. *er*

habeo vb. *har*

populus m. *folk*

potentia f. *magt*

rego vb. *regerer*

respublica f. *republik*

Roma f. *Rom*

Romana/-us/-um adj.

romersk

senatus m. *senat*

Imperiet

En af årsagerne til Romerrigets store succes var dets meget effektive militær. En romersk hær blev kaldt en 'legion' og bestod i begyndelsen af værnepligtige borgere, der selv betalte deres egen udrustning. Senere var det den enkelte hærfører, der personligt betalte sine soldaters løn og udrustning. Gennem erobringer kunne en hærfører gøre sig selv meget rig ved at udplyndre de besejrede fjender. Hvis hans sejre var særligt store, kunne han blive tildelt en triumf, som var en slags militærparade, hvor hærføreren sammen med sine soldater marcherede gennem Rom og modtog folkets hyldest.

Relief med afbildning af en romersk triumf. Hærføreren kører i en stridsvogn, mens hans soldater kan anes i baggrunden. Symbolsk fører krigens gudinde Minerva hestene, mens sejrens gudinde Victoria holder en laurbærkrans over hærførerens hoved som tegn på sejr.

Tekst 2: Imperium Romanum

Respublica Romana imperium habet. Imperium Romanum magnum est.

Respublica Romana bellum semper gerit. Exercitum magnum habet. Legatus exercitum imperat. Si legatus inimicum vincit, triumphum agit. Respublicam

Romanam Romani *SPQR* nominant. Id est *Senatus Populusque Romanus*.

Gloser

ago vb. fører

bellum n. krig

exercitus m. hær

gero vb. fører

id pron. det

imperium n. *imperie*

impero vb. befaler

inimicus m. fjende

legatus m. undergeneral

magna/-us/-um adj. stor

nomino vb. kalder

semper adv. altid

si conj. hvis

triumphus m. sejrindtog

vinco vb. besejrer

Substantivernes og adjektivernes bøjning

Singularis	Led	Femininum	Maskulinum	Neutrum
Nominativ	S, SP	Respublica Romana	Populus Romanus	Imperium Romanum
Akkusativ	DO	Respublicam Romanam	Populum Romanum	Imperium Romanum
Pluralis	Led	Femininum	Maskulinum	Neutrum
Nominativ	S, SP	Respublicae Romanae	Populi Romani	Imperia Romana
Akkusativ	DO	Respublicas Romanas	Populos Romanos	Imperia Romana

Verbernes bøjning

Singularis	1.	habeo	jeg har	rego	jeg regerer	sum	jeg er
	2.	habes	du har	regis	du regerer	es	du er
	3.	habet	han/hun har	regit	han/hun regerer	est	han/hun er
Pluralis	1.	habemus	vi har	regimus	vi regerer	sumus	vi er
	2.	habetis	I har	regitis	I regerer	estis	I er
	3.	habent	de har	regunt	de regerer	sunt	de er

Infinitiv	habere at have	regere at regere	esse at være
-----------	----------------	------------------	--------------

Øvelser i implicit subjekt

Øvelse 1

Gennemgå teksten, og find mindst **to sætninger**, hvor subjektet **ikke står udtrykt** med et substantiv eller pronomen.

Sætningen: _____

Det implicitte subjekt (hvem gør det?): _____

Sætningen: _____

Det implicitte subjekt (hvem gør det?): _____

Øvelse 2

Nedenfor har du fire sætninger fra teksten. Kryds ud for hver sætning af om sætningens subjekt er **eksplicit** (udtrykt) eller **implicit** (skjult).

	EksPLICIT subjekt	Implicit subjekt
Imperium Romanum magnum est.		
Legatus exercitum imperat.		
Triumphum agit.		

Øvelse 3

Brug gloserne til teksten, og indsæt det latinske subjekt i disse sætninger:

- _____ (staten) gerit bellum.
- _____ (hærføreren) agit triumphum.
- _____ (romerne) nominant SPQR.
- _____ (staten) habet imperium.

Øvelser i adjektiver

Øvelse 1

Find og skriv alle **substantiv + adjektiv-par** i teksten.

Skriv parrene op, og angiv for hvert par:

- køn (maskulinum/femininum/neutrum)
- tal (singularis/pluralis)
- kasus (nominativ/akkusativ)

<i>Eksempel: Respublica + Romana = femininum, singularis, nominativ</i>

Øvelse 2

Indsæt den form af adjektivet der passer i køn, tal og kasus:

- a. Respublica Romana _____ est. (splendida, -us, -um, adj. fremragende)
- b. Imperium _____ vincit. (magna, -us, -um, adj. stor)
- c. Romani _____ exercitum habent. (famosa, -us, -um, adj. berømt)
- d. Legatus videt _____ inimicos. (saeva, -us, -um, adj. brutal)

Øvelse 3

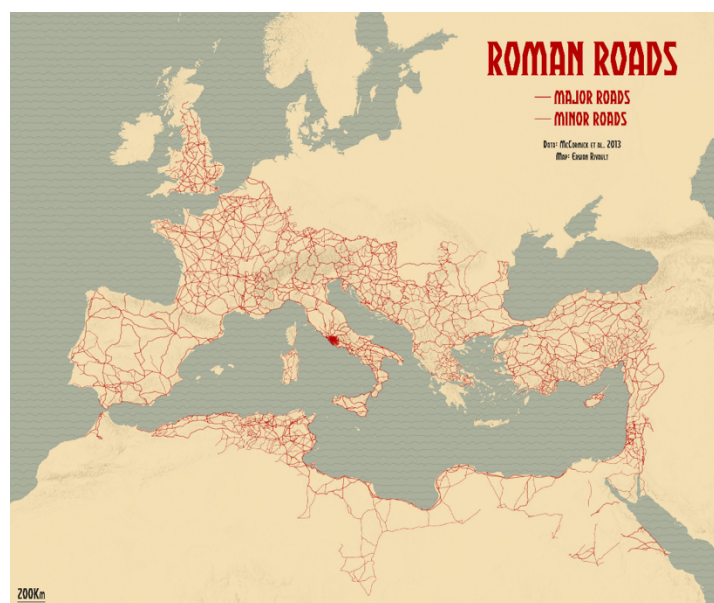
I hver af følgende sætninger er der ét **kongruensbrud**. Find og ret fejlen:

- a. Respublica Romanum imperium habet.
- b. Exercitum magna habent.
- c. Triumphum beata agit legatus.
- d. Senatus populusque Romana sunt.

Øvelse 4

Oversæt disse sætninger til dansk. Understreg substantiv + adjektiv-parrene, og forklar, hvordan du kan se, at de passer sammen:

- a. Exercitus Romanus bellum magnum gerit.
- b. Puella magna bona filia est.
- c. Legatus bonus triumphum splendidum agit.

Kort over Romerrigets største veje.

Provinser

Romerriget var for stort til, at det udelukkende kunne regeres fra Rom. Derfor var det inddelt i en række områder, kaldet 'provinser', der blev styret af en romersk embedsmand. Fra provinserne kunne romerne importere forskellige varer, f.eks. mad, ædelmetaller og tøj. Til gengæld eksporterede romerne deres sprog, kultur og arkitektur til provinserne – uanset om folkene dér brød sig om det eller ej! Varer og mennesker kunne let transporteres fra den ene ende af riget til den anden, dels ved hjælp af skibe og dels ved hjælp af det store netværk af veje, som romerne anlagde. Flere af Europas hovedveje følger det gamle romerske vejnet, og du har måske hørt talemåden "alle veje fører til Rom".

Intakt romersk vej syd for Rom. Læg mærke til de tydelige hjulspor i brolægningen.

Tekst 3: Geographia Romana

Sicilia provincia est. Italia provincia non est. Roma multas provincias habet. Hispania etiam provincia Romana est. Roma multum cibum requirit. Sicilia frumentum bonum colit. Italia olivam et vinum habet.

Gloser

bonus –a –um adj. *god*
 cibus m. *føde*
 colo vb. *dyrker*
 etiam adv. *også*
 frumentum n. *korn*

Hispania f. *Hispania*
 Italia f. *Italien*
 multa/-us/-um adj. *mange/meget*
 non adv. *ikke*
 oliva f. *oliven*

provincia f. *provins*
 requiro vb. *forlanger*
 Sicilia f. *Sicilien*
 vinum n. *vin*

Øvelser til Geographia Romana

Øvelse 1

Nedenfor er 5 danske sætninger. Kryds af ud for hver sætning, om de markerede ord er subjektspredikat eller direkte objekt.

	Subjektspredikat (SP)	Direkte objekt (DO)
Romeren Marcus er <u>sulten</u> .		
I hans spiseværelse er <u>ingen mad</u> .		
Hans slaver henter <u>mad</u> til ham.		
De sætter <u>oliven, brød og vin</u> på bordet.		
Han spiser <u>måltidet</u> og er ikke <u>sulten</u> længere.		

Øvelse 2

Indsæt den rigtige form af **de markerede ord** i de latinske sætninger. Brug gloselisten.

Dansk

Latin

a. Oliven er **god føde**.

Oliva _____ est.

b. Sicilien har også **mange oliven**.

Sicilia etiam _____ habet.

c. Hispania har ikke **meget korn**.

Hispania _____ non habet.

Øvelse 3

I tekst 3 har du allerede set tre stednavne, nemlig *Sicilia*, *Hispania* og *Italia*. Alle tre områder hedder (nogenlunde) det samme i dag. Kig på kortet over Romerriget i begyndelsen af hæftet: Kan du genkende flere stednavne, der hedder det samme i dag – enten på dansk eller engelsk (eller et helt tredje sprog)? Skriv dem ind i skemaet herunder:

Latinsk navn	Moderne navn

Tekst 4: Luxuria

Romani copiosi quoque luxuriam requirunt. In Phoenicia purpuram pretiosam emunt, et in Hispania argentum et aurum inveniunt. Totum in Italiam ducunt.

Ex toto imperio per vias longas servi veniunt. Servi rustici terram colunt, remos propellunt, et metalla fodiunt. Servi domestici in domis laborant, ubi cenas coquunt et filios educant. Servi ab matutino ad vesperum laborant, dum domini otiosi sunt.

Gloser

ab præp. + ablativ *fra*
ad præp. + akkusativ *til*
argentum n. *sølv*
aurum n. *guld*
cena f. *måltid*
colo vb. *dyrker*
copiosa/-us/-um adj. *rig*
coquo vb. *tilbereder*
dominus m. *husherre*
domestica/-us/-um adj.
huslig, hus-
domus m. *hus*
duco vb. *fører*
dum konj. *mens*
educio vb. *uddanner*

emo vb. *køber*
et konj. *og*
ex præp. + ablativ *fra*
filius m. *søn*
fodio vb. *udvinder*
in præp. + akk./abl. *i/på/til*
invenio vb. *finder*
laboro vb. *arbejder*
longa/-us/-um adj. *lang*
luxuria f. *overdådighed*
matutinum n. *morgenstund*
metallum n. *metal*
otiosa/-us/-um adj. *fredelig*
per præp. + akk. *gennem*
Phoenicia f. *Fønikien*

pretiosa/-us/-um adj.
værdifulde
propello vb. *støder*
purpura f. *purpur*
quoque adv. *også*
remus m. *åre*
rustica/-us/-um adj.
landlig/land-
servus m. *slave*
terra f. *jord*
tota/-us/-um adj. *hel*
ubi konj. *hvor*
vesper m. *aften*
via f. *vej*

Substantivernes og adjektivernes bøjning

Singularis	Led	Femininum	Maskulinum	Neutrum
Nominativ	S, SP	Respublica Romana	Populus Romanus	Imperium Romanum
Akkusativ	DO, A	Respublicam Romanam	Populum Romanum	Imperium Romanum
Ablativ	A	Respublica Romana	Populo Romano	Imperio Romano
Pluralis	Led	Femininum	Maskulinum	Neutrum
Nominativ	S, SP	Respublicae Romanae	Populi Romani	Imperia Romana
Akkusativ	DO, A	Respublicas Romanas	Populos Romanos	Imperia Romana
Ablativ	A	Respublicis Romanis	Populis Romanis	Imperiis Romanis

Øvelser til tekst 4

Øvelse 1

Lav disse sætninger om fra pluralis til singularis.

Du skal bøje både substantiverne, adjektiverne og verberne.

Pluralis	Singularis
Romani copiosi sunt	
Servi rustici metalla fodiunt	
Servi domestici in domis laborant	
Domini otiosi sunt	

Øvelse 2

Data, fakta, media, narkotika er fire latinske låneord i dansk eller engelsk, som alle står i pluralis.

Hvad hedder de samme ord i singularis?

Singularis				
Pluralis	data	fakta	media	narkotika

Forum er også et latinsk låneord i dansk, men det er singularis. Hvad hedder det i pluralis?

Singularis	forum
Pluralis	

Øvelse 3

Oversæt disse fem sætninger med præpositionerne *ab*, *ad*, *ex*, *in* og *per*.

Læg mærke til, at *in* har to forskellige betydninger: én sammen med ablativ, og en anden sammen med akkusativ.

Slaven løber hen til huset	
Slaven løber ind i huset	
Slaven løber inde i huset	
Slaven løber gennem huset	
Slaven løber ud af huset	
Slaven løber væk fra huset	

Gloser

ab + ablativ *væk fra*
ad + akkusativ *hen til*
currit vb. (*han*) løber
domus m. *hus*
ex + ablativ *ud af*

in + ablativ *inde i*
in + akkusativ *ind i*
per + akkusativ *gennem*
servus m. *slave*

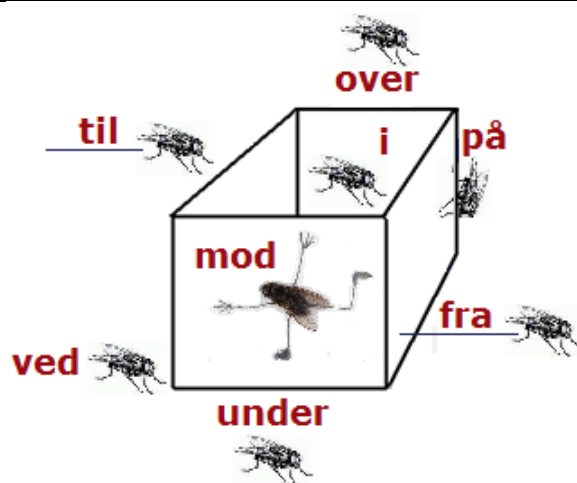
Præpositionsforbindelser

Præpositioner hedder på dansk **forholdsord**, fordi de siger noget om, hvor noget foregår eller befinder sig i forhold til noget andet:

Fluen flyver hen **til** boksen
eller rundt oven **over** den.
Den ligger **i** eller **under** boksen
eller sidder **ved** eller **på** den.
Den kravler væk **fra** boksen
eller klasker **mod** den.

Men præpositioner kan også udtrykke mere abstrakte relationer:

Jeg hjælper dig **med** glæde.
Jeg fortæller **om** min oplevelse.

Det er fælles for præpositionerne, at de normalt står foran det ord, som de placerer noget i forhold til, at de ikke kan bøjes, at der er et begrænset antal af dem, og at der ikke kan dannes nye ud over dem, der allerede findes i et sprog. Det ord, som de står foran (fx boksen), kalder man **styrelsen**, og kombinationen af præposition og styrelse kaldes en **præpositionsforbindelse**.

I de tilfælde, som vi har set på, siger præpositionsforbindelserne noget om, hvor eller hvordan den handling eller tilstand, der udtrykkes af verbet, sker: Fluen sidder **på boksen** (*hvor*). Jeg hjælper dig **med glæde** (*hvordan*). I disse tilfælde siger vi, at præpositionsforbindelsen fungerer som **adverbialled**. Det er præpositionsforbindelsernes mest almindelige ledfunktion – i hvert fald på latin.

Roms grundlæggelse

Sagnet om Romulus og Remus fortæller, at der i byen Alba Longa i Latium, hvor senere Rom kom til at ligge, herskede en konge ved navn Numitor, som havde en datter, der hed Rhea Silvia. Numitors bror, Amulius, fordrev ham og gjorde sig selv til konge. For at forhindre Rhea Silvia i at blive gravid gjorde han hende til præstinde for gudinden Vesta, hvis præstinder skulle være jomfruer. Men Rhea Silvia blev gravid alligevel, og i nedenstående latinske tekst skal du læse fortællingen om Rhea Silvias børn, tvillingerne Romulus og Remus.

Tekst 5: Romulus et Remus

Mars deus est. Rhea Silvia dea non est, sed Mars Rheam Silviam amat. Rhea Silvia gravida fit et duos filios parit, Romulum et Remum. Romulus et Remus gemini sunt. Amulius Romulum et Remum timet. Geminos in corbulam ponit, et corbulam in fluvium ponit. Sed fluvius geminos servat et ad terram portat. Lupa geminos audit. Ad fluvium venit, et geminos nutrit. In propinquo Faustulus capras custodit. Geminos invenit et ad casam suam portat. Faustulus et Acca mariti sunt. Geminos educant. Romulus Romam condit.

Gloser

ad præp. + akkusativ til

amo vb. elsker

audio vb. hører

capra f. ged

casa f. hytte

condo vb. anlægger

corbula f. kurv

custodio vb. ogter

dea f. gudinde

deus m. gud

duo to

educio vb. opdrager

est vb. er (singularis)

et konj. og

filius m. søn

fio vb. bliver

fluvius m. flod

geminus m. tvilling

gravida/-us/-um adj. gravid

in præp. + akk./abl. i

invenio vb. finder

lupa f. hunulv

maritus m. ægtefælle

non ikke

nutrio vb. nærer

pario vb. føder

porto vb. bærer

propinquum n. nærheden

sed konj. men

servo vb. reder

sua/-us/-um adj. sin

sunt vb. er (pluralis)

timeo vb. frygter

venio vb. kommer

Øvelse 1

Læs den latinske tekst om Romulus og Remus igennem, og skriv et kort resumé af indholdet.

Subjekterne er farvet røde, og **subjektsprædikater** og **direkte objekter** er farvet grønne. Husk, at, hvis der ikke står noget **subjekt** i sætningen, er det fordi det er implicit, og så skal du oversætte med han/hun/den/det/de efter hvad der passer i konteksten.

Resumé

Øvelse 2

Oversæt tekstens præpositionsforbindelser i boksen herunder:

in corbulam	
in fluvium	
ad terram	
ad fluvium	
in propinquo	
ad casam suam	